

EFTERSKOLEHOLDDET 2022

Frivillighed og foreningsengagement blandt unge mellem efterskole og foreningsliv

Notat / December 2022

Maria Elisabeth Jensen, Henriette Bjerrum & Malene Thøgersen

EFTERSKOLEHOLDET 2022

Titel

Efterskoleholdet 2022. Frivillighed og foreningsengagement blandt unge mellem efterskole og foreningsliv

Forfattere

Maria Elisabeth Jensen, Henriette Bjerrum og Malene Thøgersen

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Fotos

Jens Astrup

Udgave

1. udgave, Aarhus, december 2022

Pris

Rapporten kan downloades gratis på www.vifo.dk

ISBN

978-87-93784-19-2 (pdf)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Baggrund.....	6
Metode.....	8
Særligt udsnit af efterskoleelever	8
Hovedresultaterne	9
Kapitel 1: Forening før og efter efterskole	11
Elevernes erfaringer og forventninger	11
Efterskoleelevernes generelle holdning til foreningslivet.....	14
Kapitel 2: Holdninger til frivillighed og forventet engagement.....	18
Hvad kan motivere til frivillighed?	19
Kapitel 3: Træneruddannelser på efterskolen.....	24
Sammenhæng mellem trænerkurser og intentioner om frivillighed.....	24
Kapitel 4: Elevernes fremtidige idrætsplaner	28
Perspektivering	29
En duft af dannelse?	29
Øget handletillid?	29
Vision og virkelighed?.....	30
Idrættens efterskoleliv?	30
Metodebilag	31
Litteratur	33

Baggrund

Efterskoleholdet er med tiden blevet en af de helt store attraktioner på DGI's landsstævner. Her går elever på tværs af efterskoler sammen til et stort opvisningshold og deltager på den måde i Landsstævnet. I 2022 var hele 5.700 elever tilmeldt holdet. Samtidig med at Efterskolerne og DGI stræber efter at give deltagerne en oplevelse for livet, er efterskoleholdet på Landsstævnet en tydelig manifestation af sammenspillet mellem efterskolerne som frie, folkeoplysende skoler og det folkeoplysende foreningsliv i DGI.

Efterskolerne har som skoleform, siden Ryslinge Efterskole blev etableret i 1851, spillet en central rolle for mange unge. Men på mange måder har efterskolerne historisk set også haft betydning for civilsamfundet og foreningslivet i Danmark. Efterskolerne kunne være et kompetenceløft, og de aktive og engagerede elever kunne efter endt ophold tage en større ledermæssig rolle i lokalforeninger og fællesskaber, hvor de kom fra. Den nære relation mellem skole og civilsamfund har måske været mere utydelig de seneste år, men der er stadig mange skoler, der arbejder med uddannelse af frivillige, dannelse og foreningsliv. Mange efterskoler understreger også fortsat forbindelsen til det folkeoplysende foreningsliv gennem et medlemskab i DGI. Ligeledes har Efterskolerne som forening stor interesse i at arbejde med at udvikle det folkeoplysende og dannende element for eleverne.

DGI oplever et værdimæssigt slægtskab med efterskolerne, og gennem tiden er der afviklet mange DGI uddannelses- og stævneaktiviteter på efterskolerne, ligesom efterskolerne har tilbudt DGI's uddannelsesforløb i undervisningen. Alligevel oplever mange af DGI's medlemsforeninger udfordringer ved at skulle 'afgive' unge medlemmer til efterskolerne. Særligt når de unge efter afsluttet efterskoleophold vender hjem igen – uden at fortsætte aktiviteterne i foreningsregi. DGI oplever, at der er et uforløst potentiale for en relevant målgruppe, som ifølge alle analyser fravælger foreningernes tilbud i teenageårene.

I dette spændings- og forundringsfelt er Videncenter for Folkeoplysning (Vifo) gået sammen med de to folkeoplysende institutioner Efterskolerne og DGI om at undersøge mulighederne for et flerårigt samarbejde. Formålet med samarbejdet er at skabe ny viden om unges transitioner og valg før, under og efter et efterskoleophold, som kan bidrage til at styrke en evidensbaseret brobygning og til at skabe relevante tilbud for unge. Målet med samarbejdet vil – udover at skabe ny viden – være at styrke unges engagement i civilsamfundet med særligt fokus på:

- øget politisk og debatmæssig selvtillid
- øget handletillid
- øget kendskab til frivilligt arbejde
- øget forståelse af civilsamfundets betydning.

For at få et første indblik i, hvilke tanker efterskoleelever gør sig om foreningsliv, frivillighed og deres eget engagement, har DGI og Vifo derfor gennemført denne pilotundersøgelse.

Målet med undersøgelsen er at se på, hvordan de landsstævneaktive efterskoleelever tænker sig ind i eller ud af foreningslivet, når de vender hjem efter skoleopholdet, ved blandt andet at spørge ind til, om de var de aktive i en forening før efterskolen, om de kun var udøvere eller også havde opgaver som frivillige, hvad deres planer var, når de kom hjem, om de skulle være udøvere, trænere eller ledere, eller om de slet ikke regnede med at være aktive.

Undersøgelsen var udformet som et spørgeskema, der kunne besvares på mobiltelefon, og blev afsluttet med et spørgsmål, om de ønsker at deltage i en opfølgende undersøgelse seks måneder senere (december 2022). Det er derudover håbet, at det vil være muligt også at følge op halvandet år efter endt efterskoleophold. Desuden fik deltagerne mulighed for at bede om hjælp til at blive koblet med en relevant forening i DGI-regi alt efter deres planer for deres fritidsliv, efter de kommer hjem fra efterskolen. Spørgeskemaet var således både en undersøgelse og et redskab til at støtte brobygning omkring eleverne i overgangen fra efterskole tilbage til lokalsamfundet.

Dette notat afrapporterer udelukkende resultaterne af første spørgeskemarunde. Notatet giver et første indblik i unge efterskoleelevers foreningserfaring, deres holdninger til frivillighed og foreningsliv samt deres forventninger til eget engagement – både som udøvere og frivillige – når de er færdige med efterskolen. Ligeledes giver undersøgelsen et indblik i, hvad det kan betyde, når elever i løbet af efterskoletiden får kurser og uddannelser, der er målrettet foreningslivet.

Metode

Vifo har gennemført undersøgelsen i samarbejde med DGI. Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført blandt efterskoleelever, som deltog i Landsstævnet i Svendborg i juni 2022. Spørgeskemaet blev distribueret gennem QR-koder på selve stævnet og af efterskolelærere i busser på vejen hjem fra Landsstævnet.

Særligt udsnit af efterskoleelever

Undersøgelsen er ikke repræsentativ i forhold til efterskoleelever i Danmark, ej heller samtlige elever på stævnet. Men den kan give et første indblik i efterskoleelevernes engagement i, motivation for og syn på foreningslivet, som kan benyttes som inspiration til videre undersøgelser.

De 61 efterskoler, der deltog i Landsstævnet, er ikke alle idrætsefterskoler. Men efterskolerne har foretaget et klart valg om at deltage og for at kunne lykkes, skal der være lærere, der er engagerede i både gymnastikken og idéen om Landsstævnet.

Eleverne i denne undersøgelse vil derfor potentielt have mere fokus på idræt og foreningsliv end mange andre efterskoleelever. Desuden er der en tendens til, at folk i større grad besvarer spørgeskemaer om noget, de brænder for eller interesserer sig for, end om noget, de forholder sig neutralt til. Der kan således være en dobbelt bias i forhold til respondenterne.

Der deltog som nævnt 5.700 efterskoleelever på Landsstævnet. 778 af dem har bidraget til spørgeskemaundersøgelsen. Der er overvejende besvarelser fra kvindelige respondenter (69 pct.). Det er dog i god overensstemmelse med kønsfordelingen blandt efterskoleeleverne på Landsstævnet, hvor 63 pct. var kvinder.

Tabel 1: Oversigt over kønsfordelingen blandt respondenterne

Køn	Antal
Kvinde	535
Mand	222
Andet	21
I alt	778

Tabellen viser fordelingen af respondenternes køn

Respondenterne fordeler sig på 48 af de 61 efterskoler, der deltog i Landsstævnet. En oversigt over antallet af besvarelser fra de enkelte skoler kan ses i tabel 4 i metodebilaget.

Hovedresultaterne

I det følgende afsnit vil undersøgelsens hovedresultater blive skitseret kort. Samtidig vil afsnittet tjene som ramme for notatets struktur.

Kapitel 1 beskriver efterskoleelevernes erfaringer med foreningsliv før efterskolen og sammenhængen mellem erfaringerne og forventningerne om at vende tilbage til foreningslivet. Undersøgelsen finder, at 81 pct. af efterskoleeleverne dyrkede idræt i forening før efterskolen. Størstedelen angiver i forlængelse heraf et ønske om at dyrke idræt igen, når de kommer hjem fra efterskole. Dertil ses det, at 74 pct. af eleverne varetog frivillige opgaver i foreningen, og at denne medinddragelse vender positivt tilbage til foreningen. Der ses således en positiv sammenhæng mellem det tidligere frivillige engagement og elevernes forventning om at vende tilbage til foreningen.

Kapitlet beskriver også elevernes generelle opfattelser af foreningslivet. Eksempelvis om de synes, det er vigtigt at være medlem af en forening, om de oplever at få indflydelse, og om foreningen opleves som et godt sted at være. I svarene på disse spørgsmål ses holdningsmæssige forskelle blandt eleverne med tidligere foreningserfaring og dem, som ikke har. Her ses eksempelvis, at der er mere end dobbelt så mange, der synes, medlemskab af en forening er vigtigt, blandt de tidligere frivillige end blandt dem, som ikke tidligere har været frivillige.

Kapitel 2 beskriver elevernes forventede frivillige engagement og motivationsårsager her til. Hele 60 pct. af eleverne angiver, at de forventer at varetage frivillige opgaver. Blandt eleverne ses, at de to primære motivationsårsager til at ville løse frivillige opgaver er, at det skal være sjovt samt ønsket om, at gøre noget godt for andre. Ligesom kapitlet før finder denne del af undersøgelsen også forskelle mellem de elever, som tidligere har været foreningsaktive, og de, som ikke har. Hele 67 pct. af de før-foreningsaktive angiver ønske om at løse frivillige opgaver, hvor dette gælder for 32 pct. af de ikke-tidligere foreningsaktive.

Kapitel 3 beskriver, hvad der påvirker elevernes forventede frivillige engagement. Her finder undersøgelsen, at træneruddannelse mod foreningsaktivitet på efterskolen har en positiv sammenhæng med ønsket om at tage frivilligt arbejde efter efterskolen. Undersøgelsen viser også, at der er 30 pct. af eleverne, der erhverver træneruddannelse under deres efterskoleophold, men at langt flere (64 pct.) angiver, at de opnår erfaringer med foreningsaktiviteter under opholdet. Erhvervet erfaring med foreningsaktiviteter har ligeledes en positiv sammenhæng med intentionen om at påtage sig frivillige opgaver, når eleverne vender hjem fra efterskole. Men sammenhængen er ikke lige så tydelig, som den ses ved erhvervet træneruddannelse.

Notatets kapitel 4 opsummerer kort undersøgelsens indsigter om, hvilke planer for idrætsdeltagelse eleverne har.

Endelig afsluttes notatet med en perspektivering af undersøgelsens resultater.

Kapitel 1: Forening før og efter efterskole

Som beskrevet ovenfor er der i mange dele af foreningslivet en oplevelse af, at foreningerne 'mister' medlemmer til efterskolerne. Derfor undersøger dette afsnit både efterskoleelevernes tilknytning til idræt i foreningen før efterskolen og deres forventninger til at dyrke idræt, når de vender hjem. Kapitlet viser, at godt fire ud af fem af respondenterne dyrkede idræt i en forening, før de tog på efterskole. Stort set alle respondenterne (96 pct.) regner med at skulle dyrke idræt, når de vender hjem. Det er ikke alle, der regner med at skulle være aktive i den forening, de var aktive i før efterskoleopholdet, men det er under en tredjedel, der ikke forventer at vende tilbage til deres tidligere forening enten som idrætsaktiv, som frivillig eller som begge dele. Det sidste afsnit i kapitlet undersøger elevernes generelle opfattelse af foreningslivet og viser, at billedet langt overvejende er positivt.

Elevernes erfaringer og forventninger

Tabel 2 viser, at 81 pct. af eleverne dyrkede idræt i en forening lige før, de startede på efterskole. Eleverne er blevet spurgt specifikt til deres foreningserfaring, og de 19 pct., der ikke har været aktive i foreningsregi, kan have været idrætsaktive i andet regi. I hvert fald viser undersøgelsen, at eleverne i høj grad forventer at være idrætsaktive, når de vender hjem. Kun 4 pct. af respondenterne svarer, at de ikke forventer at dyrke idræt efter efterskoleopholdet (Se hvilke idrætter eleverne regner med at dyrke i kapitel 4).

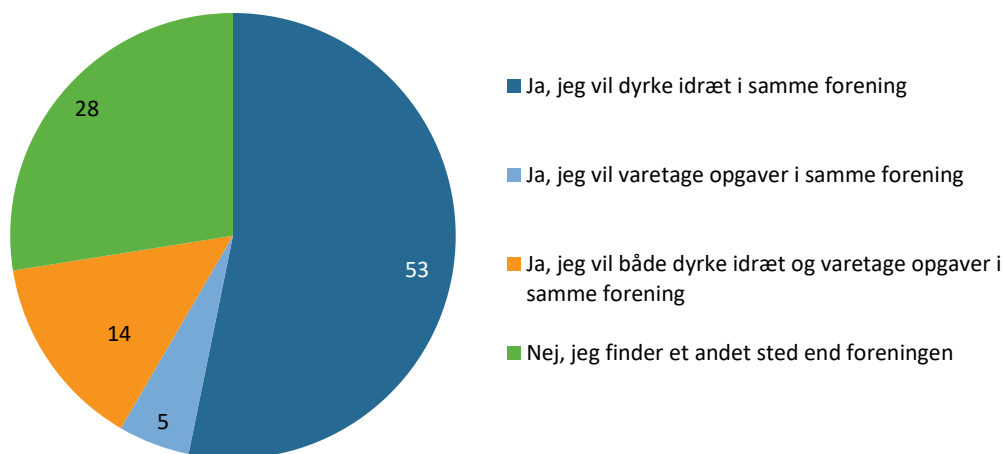
Tabel 2: Oversigt over idrætsdeltagelse før og efter efterskolen (pct.)

	Ja	Nej	Andel i alt	Antal i alt
Dyrkede idræt i en idrætsforening før efterskolen	81	19	100	778
Regner med at dyrke idræt efter efterskolen	96	4	100	778

Tabellen viser respondenternes svar på spørgsmålene: "Dyrkede du idræt i en idrætsforening, lige før du tog på efterskole?" og "Når jeg kommer hjem, vil jeg dyrke følgende idrætter." I den nederste række udgør 'Ja' de elever, der har sat kryds ved én eller flere aktiviteter, mens 'nej' udgør de elever, der har sat kryds ved 'Jeg regner ikke med at dyrke idræt, når jeg kommer hjem'.

Af de 81 pct. af eleverne, der har været foreningsaktive før efterskolen, er det kun 28 pct., der ikke forventer at blive aktive i deres tidligere forening igen. Figur 1 viser, at lidt over halvdelen regner med at vende tilbage til foreningen for at blive aktive idrætsudøvere, 5 pct. regner primært med at skulle være frivillig, mens 14 pct. både planlægger at være idrætsaktive og frivillige i deres 'gamle' forening.

Figur 1: Elevernes vurdering af, hvorvidt de vender tilbage til samme forening som tidligere (pct.)

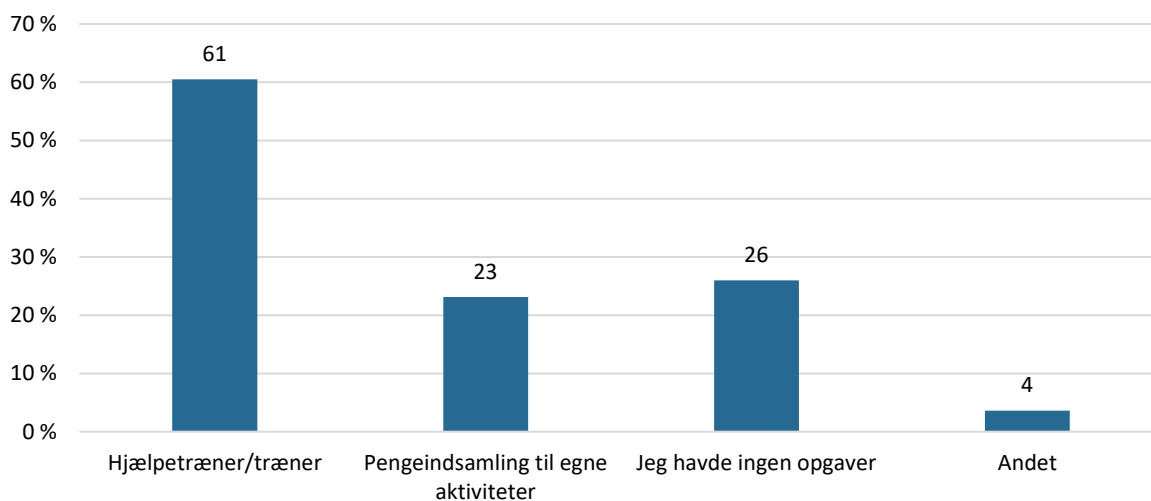

Figuren viser elevernes svar på spørgsmålet: "Vil du vende tilbage til samme forening som tidligere?" (n = 538). Kun de respondenter, der har svaret 'ja' til, at de var aktive i en idrætsforening før efterskoleopholdet, har fået spørgsmålet.

I forhold til at blive klogere på transitionsfaserne i efterskoleelevernes liv er det interessant at undersøge, om graden af deres engagement i foreningen hænger sammen med, om de vender tilbage efter efterskoleopholdet. Her kan deres frivillige engagement være en indikator på deres relation til foreningen.

Og undersøgelsen tyder også på, at der blandt elever, der hjælper med frivillige opgaver i deres forening, før de tager på efterskole, er en lidt større sandsynlighed for, at de ønsker at vende tilbage til samme forening. Elever, som har angivet, at de tidligere har været idrætsaktive i forening, er i undersøgelsen blevet spurgt, om de også havde frivillige opgaver i foreningen. Her angiver en stor del at havde haft forskellige opgaver f.eks. som hjælpetræner eller træner (se figur 2). Samlet set har 74 pct. angivet, at de har været med til at løse en eller flere opgaver i foreningslivet.

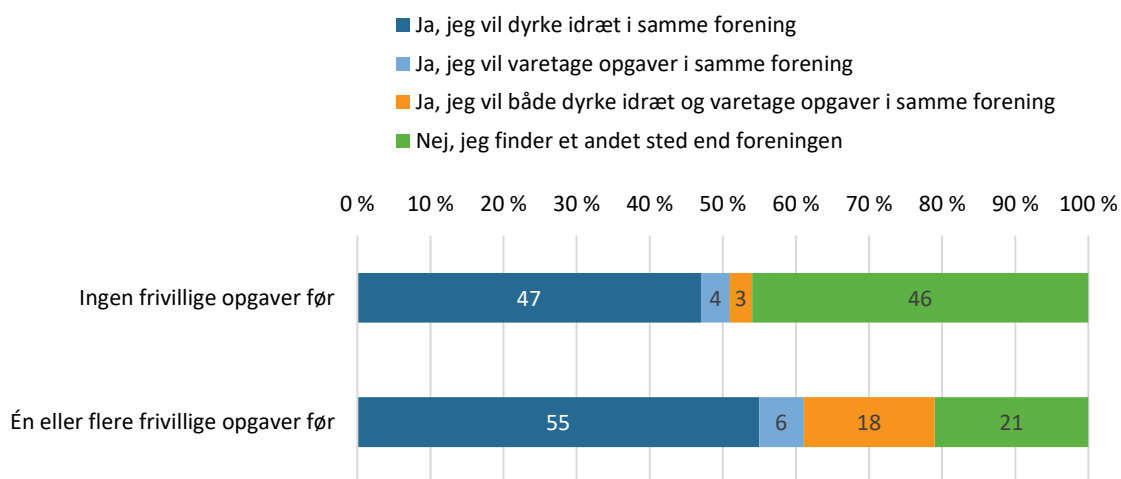
Figur 2: Opgaver i foreningslivet før efterskoleophold (pct.)

Figuren viser elevernes svar på spørgsmålet: "Harvede du nogen opgaver, som du hjalp med i foreningen?" Kun de respondenter, der har svaret, at de dyrkede idræt i en idrætsforening, før de tog på efterskole, har fået spørgsmålet. (n = 615)

Figur 3 viser, at det frivillige engagement ser ud til at give en stærkere tilknytning til foreningen. Blandt dem, der ikke har været frivillige, svarer hele 46 pct., at de ikke vender tilbage til den forening, de var aktive i før efterskoleopholdet. Blandt dem, der har løst opgaver i foreningen, er det kun 21 pct., der ikke regner med at komme tilbage. Det tyder således på, at de foreninger, der er gode til at give medlemmerne medansvar og inddrage dem i opgaveløsningen, kan få glæde af det, når eleverne skal træffe beslutning om, hvor de skal være idrætsaktive efter endt efterskoleophold.

Figur 3: Fremtidigt engagement i samme forening – fordelt på frivillige og ikke-frivillige (pct.)

Figuren viser respondenternes svar på spørgsmålet: "Vil du være aktiv i samme forening som tidligere?" Spørgsmålet er kun stillet til de elever, der har angivet, at de dyrkede idræt i en forening før efterskoleopholdet (n = 538).

Efterskoleelevernes generelle holdning til foreningslivet

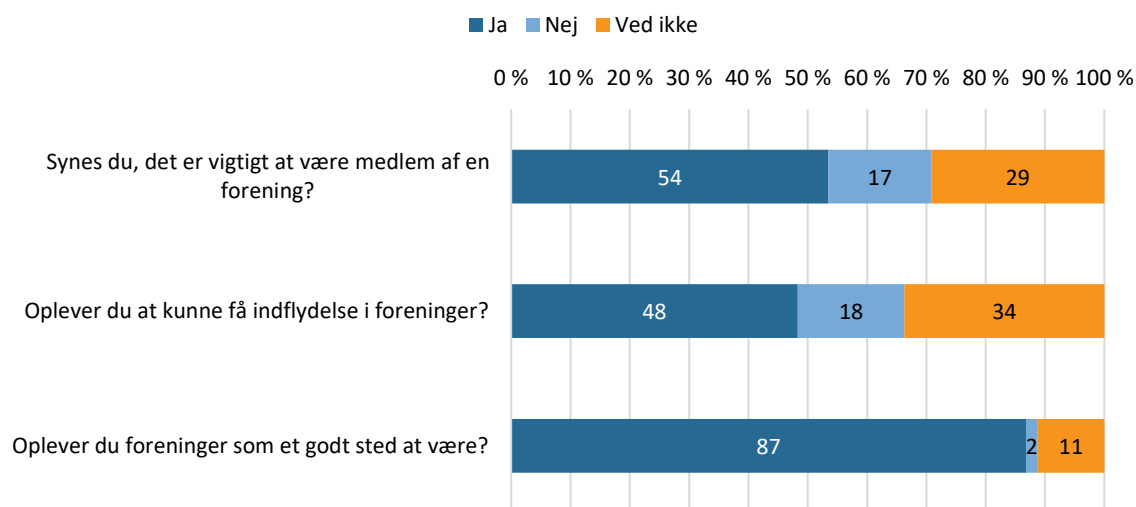
Som beskrevet i baggrunden for undersøgelsen, er der i mange DGI-foreninger en oplevelse af, at unge vælger foreningsidrætten fra efter efterskoleholdet. Antagelsen bekræftes af den generelle udvikling i unges idrætsvaner. I 13-15-årsalderen er 69 pct. aktive i en eller flere foreninger. Når de unge er mellem 16 og 19 år, er den andel faldet til 46 pct. For de 20-29-årige falder den yderligere til 34 pct. (Rask et al. 2022). I den alder er der flere og flere, der dyrker idræt i privat regi eller selvorganiseret. Det kan der være forskellige grunde til. Det kan skyldes behovet for et mere fleksibelt idrætsliv eller engagement i nye aktiviteter. Udviklingen i unges valg af arenaer har imidlertid også medført en debat om, hvorvidt foreningen som organiseringsform overhovedet er tidssvarende og relevant for unge i dag. Derfor er det interessant at undersøge unges generelle syn på foreningslivet. Respondenterne fik derfor spørgsmålene:

- Synes du, det er vigtigt at være medlem i en forening?
- Oplever du at kunne få indflydelse i foreninger?
- Oplever du foreningerne som et godt sted at være?

Figur 4 viser, at over halvdelen af eleverne synes, at det er vigtigt at være medlem af en forening. På spørgsmålet om indflydelse i foreningen er det lidt under halvdelen, der svarer ja, 18 pct. svarer nej, mens 34 pct. svarer 'ved ikke'. Spørgsmålet er væsentligt, da medbestemmelse og medindflydelse for mange unge kan være en vigtig forudsætning for graden af engagement. Ligesom det kan give en indikation på, i hvor stor grad foreningernes dannelemæssige potentiale bliver realiseret.

Det sidste udsagn får den mest positive vurdering, hvor hele 87 pct. af respondenterne angiver, at de oplever foreningerne som et godt sted at være. Generelt peger svarerne på en positiv holdning til foreningslivet. Selvom det ikke nødvendigvis opleves som vigtigt for den enkelte at være medlem eller som et sted, hvor man selv kan være medskabende, ser respondenterne noget godt i foreningslivet.

Figur 4: Elevernes generelle holdninger til foreningslivet (pct.)

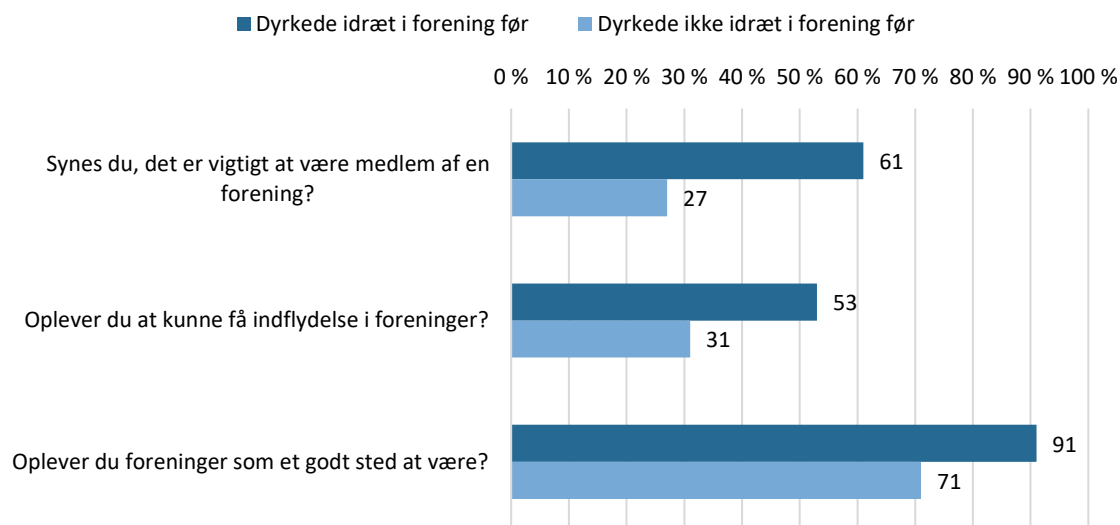

Figuren viser elevernes svar på spørgsmålene: "Synes du, det er vigtigt at være medlem i en forening?" (n = 637), "Oplever du at kunne få indflydelse i foreninger?" (n = 632), og "Oplever du foreningerne som et godt sted at være?" (n = 631).

For alle tre spørgsmål er der en markant forskel på holdningerne til foreningslivet alt efter, om eleverne dyrkede idræt i en forening, lige før de tog på efterskole, eller ej. Figur 5 viser de holdningsmæssige forskelle blandt de to grupper. Der er mere end dobbelt så mange, der synes, det er vigtigt at være medlem af en forening, blandt dem med foreningserfaring lige før efterskolestart end blandt de respondenter, der ikke dyrkede idræt i en forening, lige før de tog afsted på efterskole.

Det er tydeligt, at de elever, der har foreningslivet i frisk erindring, generelt har et mere positivt syn på foreningslivet end de øvrige respondenter. En tese kunne være, at det i endnu højere grad ville gøre sig gældende for de respondenter, der også løste frivillige opgaver i deres forening. Tendensen forstærkes da også en lille smule blandt elever med frivillighedserfaring, men den store forskel ser ud til at være blandt dem, der var foreningsaktive lige før efterskolen og dem, der ikke var det, som det ses af figur 5.

Figur 5: Sammenhæng mellem syn på foreningslivet og elevernes foreningserfaring (ja-svar) (pct.)

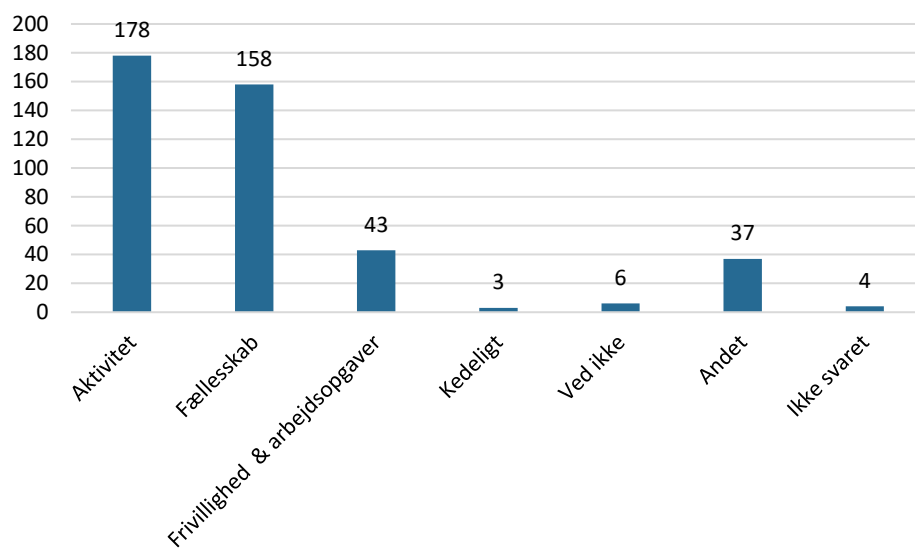

Figuren viser andelen af elever, der har svaret 'ja' på spørgsmålene: "Synes du, det er vigtigt at være medlem i en forening?", "Oplever du at kunne få indflydelse i foreninger?" og "Oplever du foreningerne som et godt sted at være?" fordelt på de elever, der dyrkede idræt i forening før efterskolen (n = 499-503), og de elever, der ikke dyrkede idræt i forening før efterskolen (n = 133-134).

Således tyder resultaterne på, at tidligere tilknytning til foreningslivet bidrager til, at eleverne finder foreningslivet vigtigt og ser det som et sted, de gerne vil fortsætte med at være i og bidrage til.

Desuden blev eleverne stillet et helt åbent spørgsmål: "Hvis jeg siger forening, hvad er så det første, du tænker på?" Besvarelserne blev opdelt i kategorierne 'aktivitet', 'fællesskab', 'frivillighed og arbejdsopgaver', 'ved ikke' og 'andet'. Figur 6 viser en oversigt over elevernes svar, der peger på, at eleverne hovedsageligt forbinder begrebet forening med en konkret aktivitet og fællesskab. En mindre andel forbinder forening med frivillige arbejdsopgaver. Svarerne støtter således det generelle billede af unge, der har et godt kendskab til foreningslivet, og som i stor udstrækning forbinder foreningslivet med kerneydelsen: aktiviteterne. I forhold til foreningslivets øvrige betydning er det interessant, at så mange af deltagerne først og fremmest tænker på fællesskab (158). Det er desværre ikke muligt i denne undersøgelse at se på, om der vil være forskel idrætterne imellem, men det er en pointe, der er værd at undersøge nærmere.

Figur 6: Fordelingen af udsagn, som eleverne forbinder med ordet 'forening' (antal)

Figuren viser elevernes svar på spørgsmålet: "Hvis jeg siger forening, hvad er så det første du tænker på?". 'Andet' referer til besvarelser, der markant afviger fra spørgsmålets hovedsigte (n = 778)

Kapitel 2: Holdninger til frivillighed og forventet engagement

Et centralt spørgsmål i forhold til sammenhænge mellem efterskole, foreningsliv og unges engagement er deres holdninger til og erfaringer med frivilligt arbejde. Derfor er respondenterne i undersøgelsen blevet spurgt ind til deres erfaringer med frivillighed, om de forventer at løse frivillige opgaver i en forening, når de kommer hjem, og hvad der motiverer dem til frivilligt arbejde. Det er disse spørgsmål, der er i fokus i dette kapitel.

Ses der på frivillighed generelt, viser den seneste landsdækkende frivillighedsundersøgelse, at unge voksne er den aldersgruppe, hvor den laveste andel af befolkningen har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. I 2020 var andelen på 31 pct. for de 16-25-årige, mens den var på 36 pct. for den voksne befolkning som helhed (Espersen et al. 2021). Unges deltagelse er dog lidt højere end ved den forrige undersøgelse fra 2012.

Ses der specifikt på idrætsområdet, viser tal fra Danskernes motions- og sportsvaner 2020, at 24 pct. af de 13-15-årige og 21 pct. af de 16-19-årige arbejder frivilligt i regi af en idrætsforening (Rask et al. 2022).

Som beskrevet i det foregående kapitel har en stor andel af denne undersøgelses respondenter været frivillige i en idrætsforening før deres efterskoleophold. Blandt dem, der tidligere var idrætsaktive i foreningsregi, har 74 pct. hjulpet til med en eller flere opgaver i foreningen¹. Det tyder igen på, at respondenterne i undersøgelsen udgør en meget engageret gruppe.

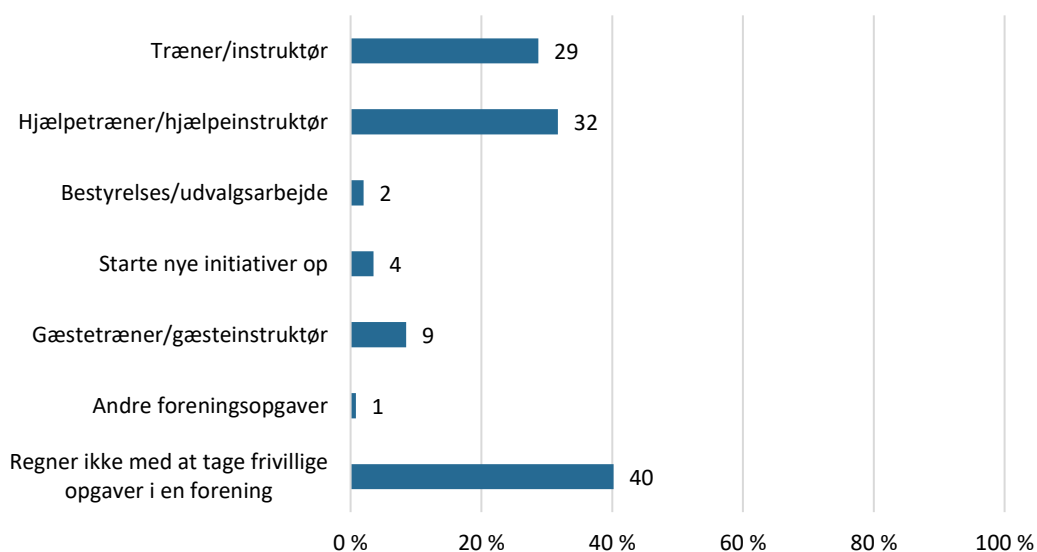
I det følgende ses der nærmere på, hvorvidt og på hvilken måde eleverne regner med at løse frivillige opgaver i en forening, når de kommer hjem fra efterskolen.

Figur 7 viser fordelingen af elevernes svar på spørgsmålet. Som det fremgår, er særligt hjælpetræner/instruktør og træner/instruktør populære opgaver, som hhv. 32 og 29 pct. ønsker at hjælpe med. Omvendt ser bestyrelses-, event-, gæstetræner- og initiativopgaver ud til at være mindre attraktive frivillige opgaver for eleverne.

Samlet set har 60 pct. af eleverne sat kryds ved en eller flere opgaver, mens 40 pct. ikke regner med at hjælpe til i en forening, når de kommer hjem. Tallene viser dog ikke noget om, hvorvidt eleverne ønsker at udføre frivilligt arbejde andre steder end i foreningsregi.

¹ Beregnes andelen på alle respondenter i undersøgelsen, svarer det til, at knap 48 pct. af respondenterne har deltaget i en eller flere opgaver i en idrætsforening.

Figur 7: Elevernes forventede fremtidige deltagelse i frivillige opgaver i foreningsregi (pct.)

Figuren viser elevernes svar på spørgsmålet: "Når jeg kommer hjem fra efterskole, kunne jeg godt tænke mig at hjælpe til med...". (n = 742)

Det er desuden interessant, at elevernes forventninger til deres eget frivillige engagement varierer alt efter, om de var aktive i en idrætsforening forud for efterskoleopholdet eller ej. Som tabel 3 viser, svarer 67 pct. af de før-foreningsaktive, at de påtænker at løse en eller flere frivillige opgaver, når de kommer hjem, mens det gør sig gældende for 32 pct. af de ikke-før-foreningsaktive.

Tabel 3: Forventninger til frivillighed – fordelt på elever, der dyrkede idræt i en forening lige før efterskoleopholdet, og dem, der ikke var aktive i en idrætsforening (pct.)

	Vil løse en eller flere frivillige opgaver	Regner ikke med at løse frivillige opgaver	Andel i alt	Antal i alt
Dyrkede idræt i en idrætsforening før	67	33	100	594
Dyrkede IKKE idræt i en idrætsforening før	32	68	100	148
I alt	60	40	100	742

Tabellen viser andelen af respondenter, som hhv. regner med og ikke regner med at løse frivillige opgaver i en forening, når de kommer hjem, fordelt på før-foreningsaktive og ikke-før-foreningsaktive.

Hvad kan motivere til frivillighed?

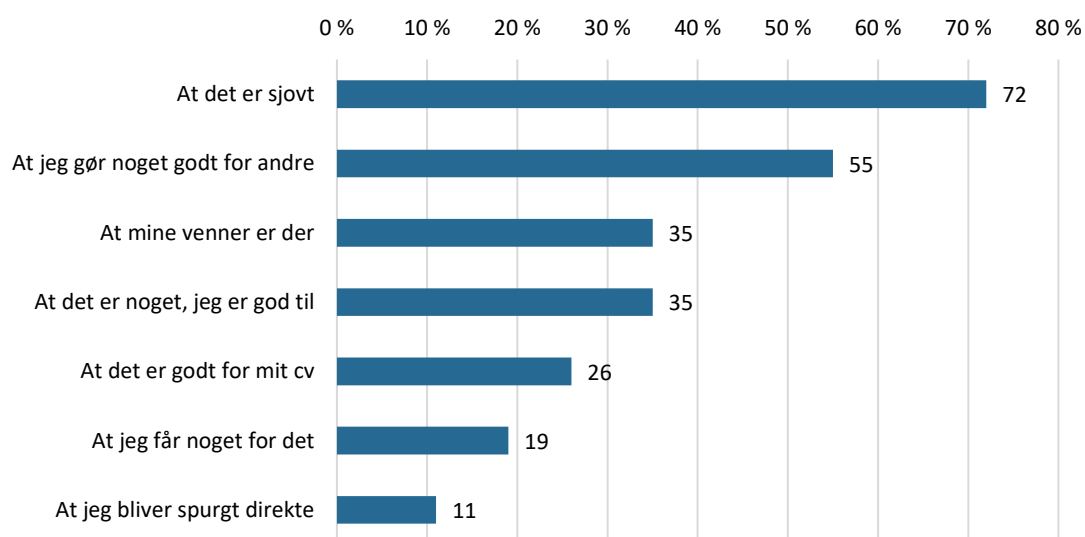
Som det fremgår ovenfor, regner en stor andel af eleverne med at være frivillige i en forening, når de kommer hjem. Det er derfor interessant at se nærmere på, hvad der motiverer dem til at være frivillige, og hvordan motivationen varierer på tværs af forskellige grupper. I det følgende belyses derfor først, hvad de elever, der regner med at skulle være frivillige,

angiver som motivationsårsager til frivillighed. Derefter beskrives elevernes motivationsårsager i samspil med, om de har erfaringer med frivillighed fra den idrætsforening, de var aktive i før efterskoleopholdet. Sidst ser vi på, hvad der kunne motivere de elever, der ikke regner med at være frivillige efter efterskoleopholdet, til at løse opgaver i en forening.

I spørgeskemaundersøgelsen er de elever, der regner med at varetage frivillige opgaver i en forening efter efterskoleopholdet, blevet spurgt, hvad der er de vigtigste grunde til, at de har lyst til at være frivillige i en forening/klub.

Som figur 8 viser, er eleverne især motiveret af, at det er sjovt, og at de gør noget godt for andre, hvilket henholdsvis 72 og 55 pct. af eleverne, der forventer at være frivillige, har sat kryds ved. At deres venner er der, og at det er noget, de er gode til, er en af de vigtigste grunde for lidt over en tredjedel af eleverne i undersøgelsen².

Figur 8: Vigtigste grunde til frivillighed blandt forventede frivillige (pct.)

Figuren viser respondenternes svar på spørgsmålet: "Hvad er den/de vigtigste grunde til, at du har lyst til at være frivillig i en forening/klub?" Spørgsmålet er kun stillet til de respondenter, der har svaret, at de regner med at løse frivillige opgaver, når de kommer hjem (n = 388). Respondenterne har haft mulighed for at sætte op til tre kryds.

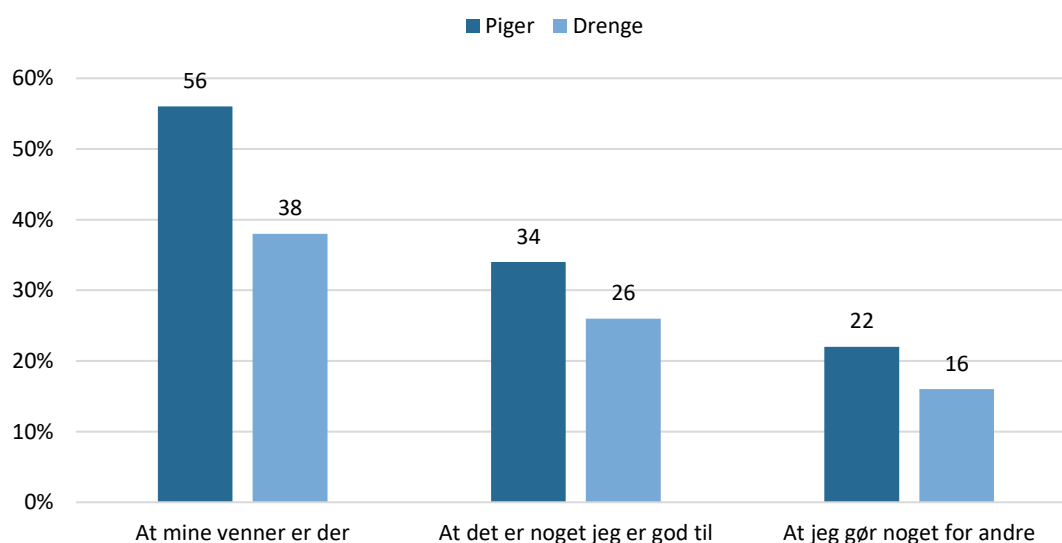
Disse tendenser er relevant viden til brug for eventuelle udviklingstiltag i foreningslivet og peger på vigtigheden af at have fokus på, hvad der skal til for, at de frivillige oplever, at arbejdet er sjovt. Derudover tyder resultaterne på, at det kan være vigtigt at tydeliggøre, hvordan unges frivillige arbejde har betydning for andre. Endelig kan det være et

² Der er ikke fuldt sammenlignelige spørgsmål i den landsdækkende frivillighedsundersøgelse. De tre forhold, der har størst betydning blandt voksne på landsplan, er at gøre noget på et område, som interesserer én, at man som frivillig deltager i et socialt fællesskab, og at man som frivillig kan gøre noget, som er godt for lokalsamfundet (Espersen et al 2021).

opmærksomhedspunkt at sikre rammerne for at understøtte fællesskab og socialt samvær med venner i unges frivillige arbejde.

I forhold til sidstnævnte er der nogle interessante forskelle på tværs af køn, når det gælder motivationen til frivillighed. Når der ses på de tre største motivationsfaktorer, som er de samme for begge køn, viser figur 9, at piger lægger større vægt på disse tre faktorer end drenge. Forskellen er særlig tydelig, når det gælder betydningen af, at vennerne også er der i forbindelse med det frivillige arbejde. Her har 56 pct. af pigerne sat kryds ved denne motivationsfaktor, mens det samme gør sig gældende for 38 pct. af drengene.

Figur 9: De tre største motivationsfaktorer – fordelt på køn (pct.)

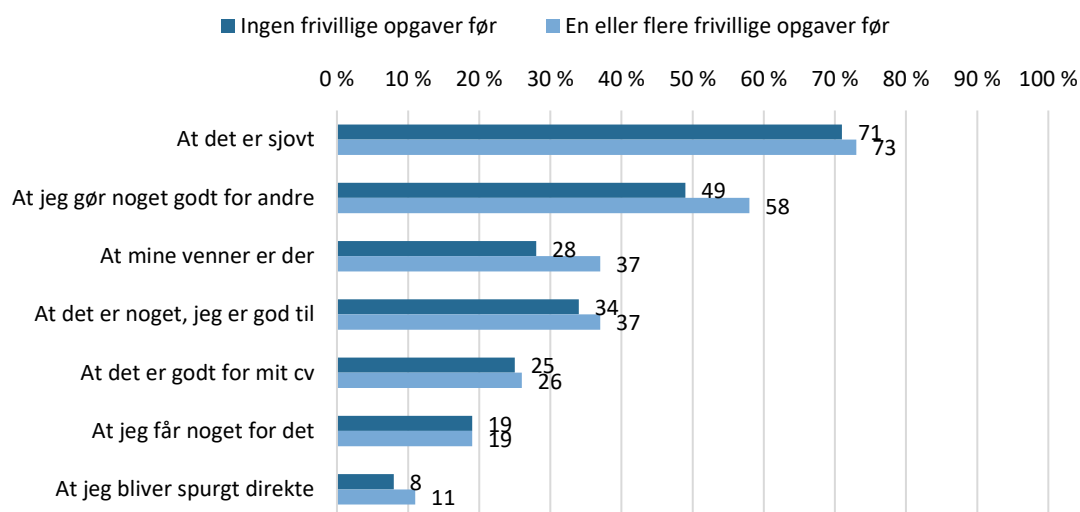
Figuren viser respondenternes svar på spørgsmålet: "Hvad er den/de vigtigste grunde til, at du har lyst til at være frivillig i en forening/klub?" fordelt på køn. Spørgsmålet er kun stillet til de respondenter, der har svaret, at de regner med at løse frivillige opgaver, når de kommer hjem (n = 380). Respondenterne har haft mulighed for at sætte op til tre kryds. De respondenter, der har sat kryds ved 'andet' under spørgsmålet om køn, indgår ikke i figuren på grund af få besvarelser.

Et andet interessant spørgsmål er at belyse, om der også er forskel i motivationsfaktorerne alt efter, om man har erfaringer med frivilligt arbejde fra tidligere, eller om man ikke har.

Figur 10 sammenligner motivationsfaktorerne blandt de respondenter, som havde frivillige opgaver før efterskoleopholdet, og dem der ikke havde – og som samtidig regner med at arbejde frivilligt, når de kommer hjem.

Som det fremgår, motiveres elever med frivillighedserfaring i højere grad af at gøre noget godt for andre end elever uden frivillighedserfaring fra deres tidligere idrætsforening. Også vigtigheden af fællesskabet med venner ser ud til at have større betydning for gruppen af elever med frivillighedserfaring.

Figur 10: Motivationsfaktorer blandt dem, der forventer at arbejde frivilligt – på tværs af erfaringer med frivillighed (pct.)

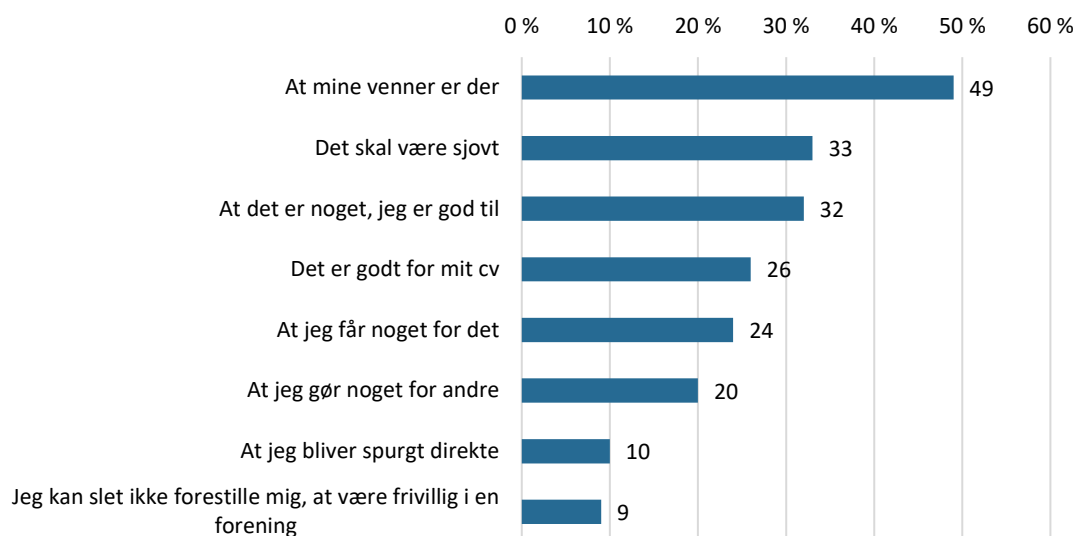

Figuren viser respondenternes svar på spørgsmålet: "Hvad er den/de vigtigste grunde til, at du har lyst til at være frivillig i en forening/klub?" fordelt på, om respondenterne arbejdede frivilligt i en forening før efterskoleopholdet. Spørgsmålet er kun stillet til de respondenter, der har svaret, at de regner med at løse frivillige opgaver, når de kommer hjem (n = 388). Respondenterne har haft mulighed for at sætte op til tre kryds.

Denne variation kan tyde på, at unge gennem deres foreningsfrivillighed får oplevelsen af at gøre noget godt for andre, og at det kan bidrage positivt til deres motivation.

Også de elever, der har svaret, at de ikke regner med at arbejde frivilligt i en forening, er blevet spurgt, hvad der ville kunne få dem til at være frivillig i en forening. Som det fremgår af figur 11, lægger denne gruppe lidt større vægt på det sociale aspekt end dem, der regner med at være frivillige. En anden interessant tendens er, at det for denne gruppe betyder betydeligt mindre at gøre noget for andre. Hvor andelen, der tillægger det betydning, er på 55 pct. blandt de forventede frivillige, er den tilsvarende andel blandt dem, der ikke forventer at arbejde frivillige, kun på 20 pct.

Figur 11: Motivationsfaktorer for frivilligt arbejde blandt ikke-forventede frivillige (pct.)

Figuren viser respondenternes svar på spørgsmålet: "Hvad kan få dig til at være frivillig i en forening?" Spørgsmålet er kun stillet til de respondenter, der har svaret, at de ikke regner med at løse frivillige opgaver, når de kommer hjem (n = 269). Respondenterne har haft mulighed for at sætte op til tre kryds.

Der er dermed nogle interessante forskelle i motivationsfaktorer blandt dem, der regner med at arbejde frivilligt, og dem, som ikke umiddelbart gør. Disse forskelle kan være relevante opmærksomhedspunkter i forhold til differentierede tilgange til rekrutteringen af frivillige.

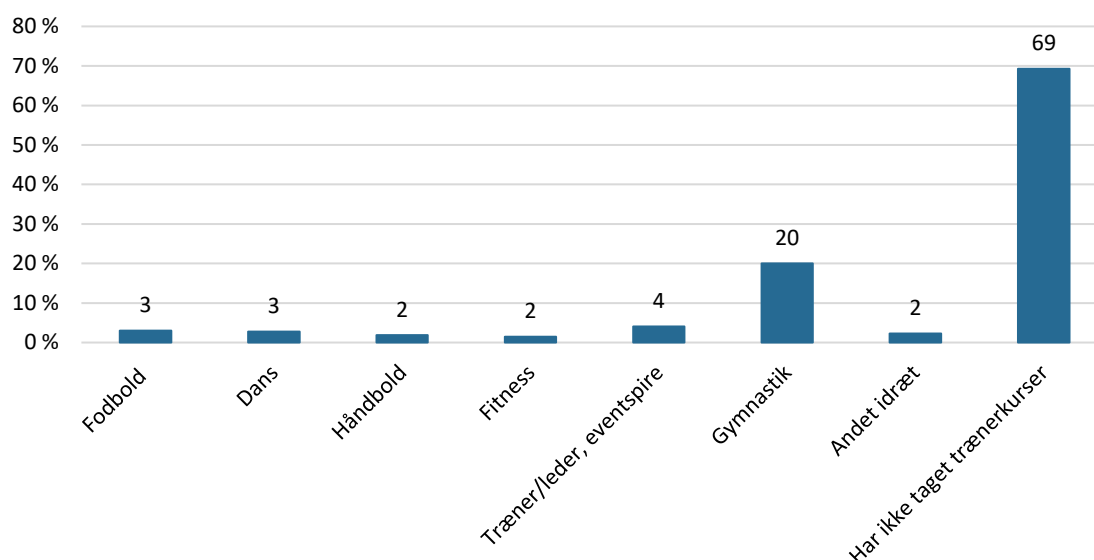
Kapitel 3: Træneruddannelser på efterskolen

I samspillet mellem efterskolerne og foreningslivet har træner- og lederuddannelser i efterskoletiden traditionelt spillet en stor rolle. For at få større indblik i det aktuelle samspil er eleverne blevet spurgt ind til de kurser og uddannelser, de har taget på efterskolen med henblik på foreningslivet. Dette kapitel viser, at lidt under hver tredje respondent har taget sådan en uddannelse i løbet af efterskoleopholdet, og at det har stor betydning for elevernes intention om at løse frivillige opgaver i foreningsregi efter efterskoleopholdet.

Sammenhæng mellem trænerkurser og intentioner om frivillighed

Andelen af efterskoleelever, der har taget en træneruddannelse under deres efterskoleophold, er omkring 30 pct. Træneruddannelserne er hovedsageligt taget inden for gymnastik, men også discipliner som fodbold, dans, håndbold og fitness er repræsenteret (se figur 12). Det tyder på, at mange efterskoler udbyder trænerkurser, og at eleverne finder kurserne attraktive.

Figur 12: Fordelingen af trænerkurser eleverne har taget under deres efterskoleophold (pct.)

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: "Jeg har taget trænerkursus på efterskolen i..." I figuren er kun medtaget trænerkurser med tilslutning på over 1,5 pct. (n = 726)

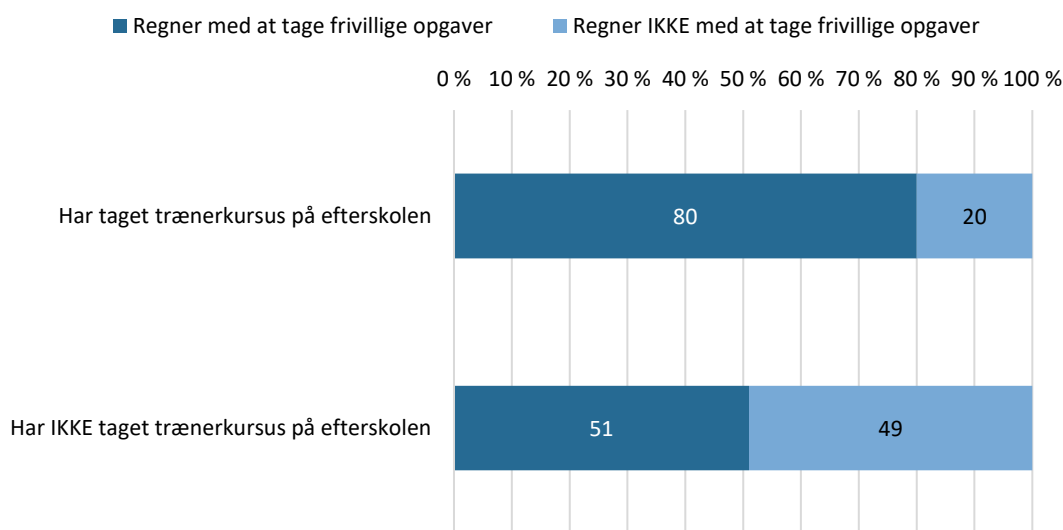
Når særligt gymnastikdisciplinen er en populær træneruddannelse, kan det skyldes en længere tradition for gymnastik på efterskolerne (Efterskoleforeningen, 2021)³, men også undersøgelsens snit af elever, der som landstævnedeltagere kan forventes at have en særlig interesse herfor. Undersøgelsens resultater peger på, at størstedelen angiver gymnastikken som den sport, de gerne vil dyrke, når de vender hjem fra efterskoleopholdet (se figur 16 i

³ Efterskoleforeningen, 2021: <https://issuu.com/efterskoleforeningen/docs/magasinetefterskolerne9-2021/s/12314943>

kapitel 4). Eleverne kan således have en overvejelse om at dygtiggøre sig inden for gymnastikken i en sådan grad, at man kan varetage træneropgaver inden for gymnastik.

Besvarelsene peger på, at der er en positiv sammenhæng mellem trænerkurser og intentionen om at tage frivillige opgaver efter endt efterskoleophold. Figur 13 viser således, at andelen af elever, der regner med at tage frivillige opgaver efter endt efterskoleophold, er højere hos dem, som har taget træneruddannelse (80 pct.), end blandt dem, som ikke har taget træneruddannelse (51 pct.). I lyset af den sammenhæng kan det være interessant at se på mulighederne for, at endnu flere fremadrettet ønsker at deltage i kurserne.

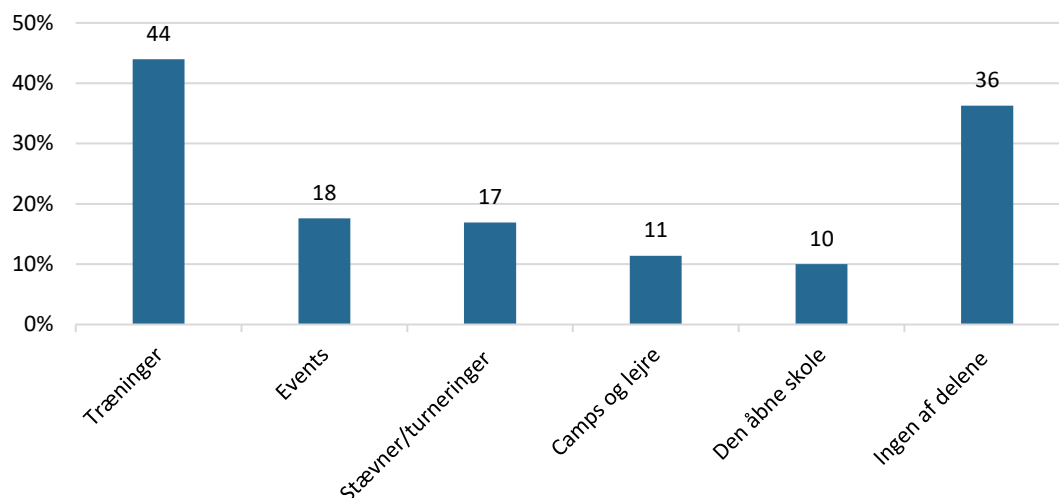
Figur 13: Sammenhæng mellem trænerkursus og intention om at tage frivillige opgaver (pct.)

Figuren viser andelen, der forventer/ikke forventer at tage frivillige opgaver, når de kommer hjem, fordelt på elever, der hhv. har taget trænerkurser på efterskolen (n = 223), og elever, der ikke har taget trænerkurser (n = 519). Samlet antal besvarelser (n = 726)

Selvom en stor andel af eleverne ikke har taget en træneruddannelse, så angiver 64 pct. af eleverne at have opnået forskellige erfaringer som f.eks. at arrangere stævner, opvisninger eller at stå for træninger (figur 14). Det tyder på, at en stor del af eleverne i løbet af deres efterskoleophold alligevel bliver 'klædt på' til at påtage sig flere forskellige roller i forbindelse med foreningsaktiviteter- og/eller frivillighed.

Figur 14: Fordelingen af aktivitetserfaringer

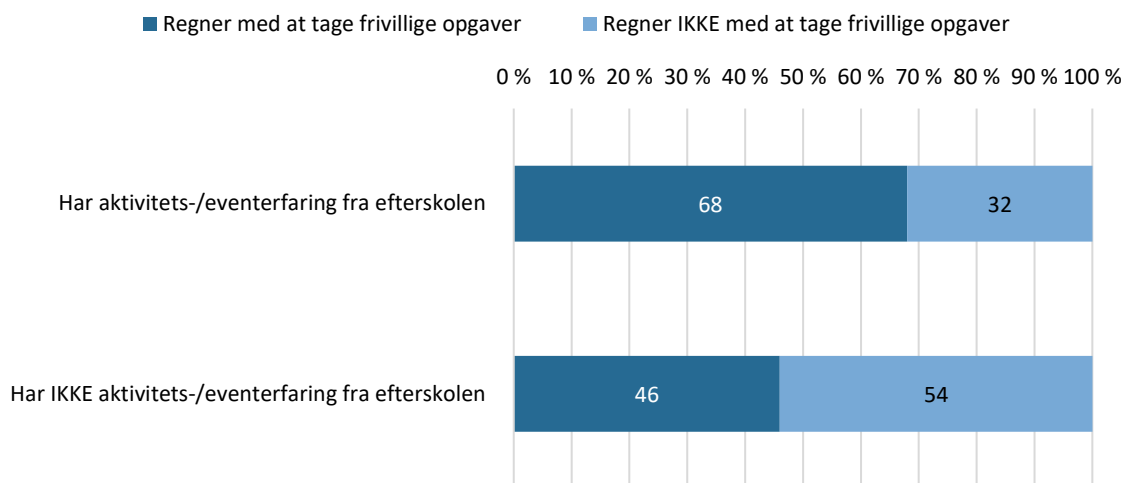

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: "På efterskolen har jeg fået nogle erfaringer med f.eks. at arrangere stævner, opvisninger eller stå for træninger (marker nedenfor hvilke erfaringer du har opnået)". (n = 700). Den åbne skole er undervisning af SFO og/eller skolebørn fra 0.-7. klasse.

Som figur 15 viser, er der også her en positiv sammenhæng mellem aktivitets- og eventerfaringer og intentionen om at tage frivillige opgaver efter endt efterskoleophold. Hvor andelen, der gerne vil arbejde frivilligt, når de kommer hjem, er på 68 pct. blandt dem med aktivitets- og eventerfaringer, er den tilsvarende andel på 46 pct. for elever uden disse erfaringer. Tendensen er dermed den samme som ved træneruddannelserne. Forskellene i intentionen om frivillighed på tværs af elever med og uden erfaringer med de ovenstående aktiviteter er dog mindre end forskellene på tværs af elever med og uden træneruddannelse.

Derudover er andelen, der forventer at arbejde frivilligt, højere blandt elever med træneruddannelse (80 pct.), end blandt elever med erfaringer med de nævnte aktiviteter (68 pct.).

Figur 15: Sammenhæng mellem aktivitets- og eventerfaring og intention om frivillighed (pct.)

Figuren viser andelen, der forventer/ikke forventer at tage frivillige opgaver, når de kommer hjem, fordelt på elever, der hhv. har aktivitets-/eventerfaring fra efterskolen (n = 447), og elever der IKKE har aktivitets-/eventerfaring (n = 253). Samlet antal besvarelser (n = 700)

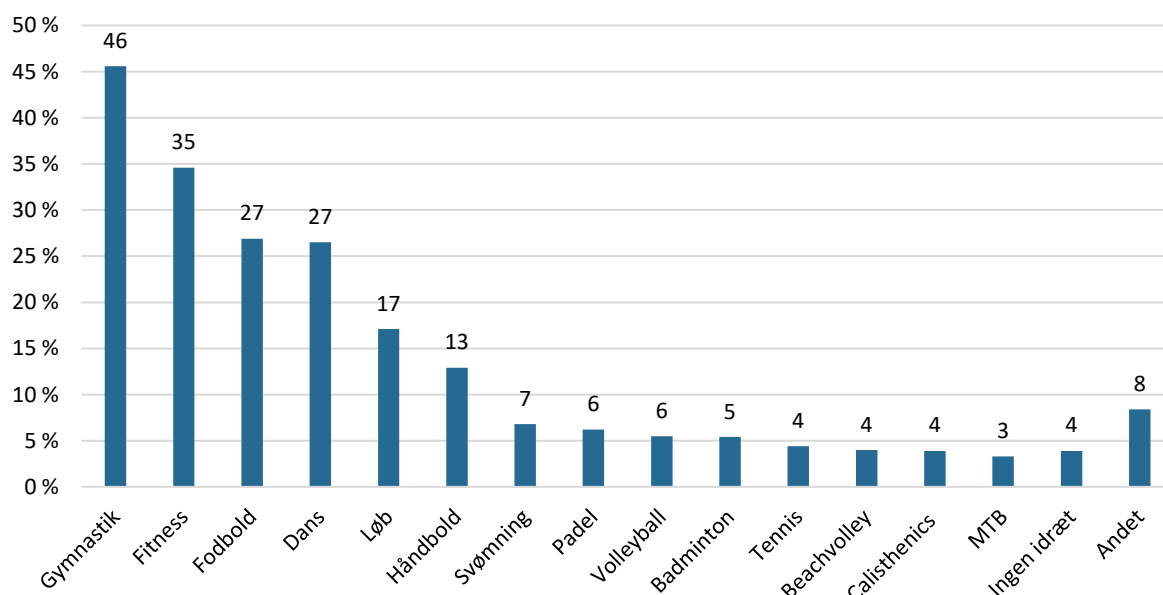
Opsummerende er der således noget, der tyder på, at træneruddannelse og/eller erfaring med aktivitet- og eventplanlægning kan bidrage positivt til intentionen om at tage frivillige opgaver, når eleverne har afsluttet deres efterskoleophold. Det er dog vigtigt at understrege, at det ikke er muligt at sige noget om, i hvilken retning sammenhængen går, og om det reelt er trænerkurserne, der har betydning for intentionen om frivillighed, eller om elever, der i forvejen har intentioner om frivillighed, er mere tilbøjelige til at tage trænerkurser.

Kapitel 4: Elevernes fremtidige idrætsplaner

Som nævnt i indledningen vil denne undersøgelse blive fulgt op af spørgeskemaer til den samme gruppe i december 2022 og december 2023. Målet er at se udviklingen i engagement, behov og ønsker, men også i hvilke idrætter de tidligere elever dyrker. I første omgang blev de derfor spurgt, hvilke sportsgrene de ønsker at dyrke, når de kommer hjem.

Figur 16 viser, at det særligt er gymnastik, fitness, fodbold og dans, der er populære aktiviteter blandt eleverne. Den store interesse for gymnastik må antages at skyldes den særlige målgruppe. Mange af efterskolerne, der deltager på landsstævnet, har linjer, der er specialiseret i gymnastik, og der vil være en tendens til, at de gymnastikinteresserede i højere grad vil vælge landsstævnet til. Fodbold og dans er også ofte linjeforløb på efterskolerne. Det er imidlertid interessant, at mere end hver tredje regner med at dyrke fitness. Undersøgelsen kan ikke sige, om det skyldes den generelle tendens i unges idrætsvaner, der ser en bevægelse fra foreningsliv til privatregi og til en større andel, der dyrker fitness. Det kan også skyldes, at mange efterskoler har gode træningsfaciliteter og har været med til at skabe en vane, som eleverne regner med at fastholde.

Figur 16: Sports- og idrætsaktiviteter som eleverne ønsker at dyrke efter efterskolen (pct.)

Figuren viser elevernes svarfordeling på spørgsmålet: "Når jeg kommer hjem fra efterskolen, vil jeg gerne dyrke følgende idrætter – vælg gerne flere". 'Andet' dækker over en åben svarkategori hvor, eleverne selv kunne udfylde, f.eks. 'ridning' (n = 778)

Med besvarelserne fra næste undersøgelse vil det blive interessant at se, hvorvidt de enkeltes planer holder stik efter endt skoleophold.

Perspektivering

Ser man på det større billede og projektets mål om at sætte fokus på samspelet mellem efterskolerne, foreningslivet og unges generelle engagement i civilsamfundet, giver denne forundersøgelse spændende perspektiver til det videre arbejde.

Selvom respondenterne i målgruppen må forventes at være mere idræts- og foreningsvante end de gennemsnitlige efterskoleelever, er flere resultater interessante at undersøge nærmere i en bredere målgruppe.

En duft af dannelse?

Et af de resultater, der med fordel kan undersøges nærmere, er, hvem det er, der motiveres til frivillighed af 'at gøre noget godt for andre'. Dette udsagn kan tolkes som en indikator på det, man kan kalde et generaliseret ansvar, hvor den enkelte bidrager til fællesskabet uden at forvente noget igen. Det interessante her er, at der er stor forskel på netop dette parameter, hvis man ser på, hvad der motiverer eller kunne motivere til frivillighed hos dem, der regner med at være frivillige, og dem, der ikke regner med at skulle være det efter endt efterskoleophold. 55 pct. af dem, der regner med at være frivillige, har det som en af de tre vigtigste grunde til at løse opgaver i foreningen, og samlet set er det den næstvigtigste grund til deres valg lige efter at have det sjovt.

For dem, der ikke planlægger at skulle være frivillige, er der meget færre (20 pct.), der fremhæver dette som en potentiel motivationsfaktor.

Resultatet kan pege på, at det er folk med en særlig personlighedsprofil, der vælger at være frivillige. Det er imidlertid interessant, at der blandt dem, der allerede har erfaring med at være frivillige, er en endnu større andel, der angiver denne grund som en motivationsfaktor. Resultaterne kan derfor antyde, at frivillighed også er noget, der kan læres. Måske skal man have prøvet at gøre noget for andre, før man ved, at det er sjovt.

Dette element kan være vigtigt at udforske yderligere i en mere almen undersøgelse, hvor der også kan spørges ind til, om eleverne – ud over trænerkurser – har haft foreningslære eller anden introduktion til civilsamfundet, så det kan sammenholdes med deres valg (og motivation) i forhold til frivillighed.

Øget handletillid?

Undersøgelsen peger på, at det er blandt dem, der på efterskolen har gennemgået et trænerkursus, man finder flest, der planlægger at være frivillige, når de vender hjem. Det kan tyde på, at det at blive klædt på til en opgave på efterskolen også giver en øget handletillid til at engagere sig i civilsamfundet.

Med den overrepræsentation der er af gymnaster i denne undersøgelse, kan mønsteret skyldes, at der i gymnastikken er en lang tradition for tidlig oplæring og træner- og lederuddannelser. Gymnastikken har således en stærk foreningskultur, som kan ligge til grund for respondenternes store engagement og generelle positive syn på frivillighed og

foreningsliv. Det vil derfor være særligt interessant i en større undersøgelse at se på, om der er forskel på typer af kurser og uddannelser på efterskolerne (og deres intensitet) og elevernes omsætning af den nye viden (og erfaring) i handlevillighed. Er der tale om en helt særlig case, eller er konkrete erfaringer og kurser generelt vigtige for elevernes videre engagement i civilsamfundet på tværs af sektorer og aktiviteter?

Vision og virkelighed?

Resultaterne viser en meget stor lyst til frivillighed blandt respondenterne. Der er mange, der regner med at vende tilbage til foreningslivet og med at skulle løse opgaver i foreningen. Det bliver interessant ved de opfølgende undersøgelser at se på, hvorvidt hensigterne om at være engagerede i både idræt og foreningsliv bliver ført ud i livet. Eller bliver elever ramt af en helt ny virkelighed, når de vender hjem fra efterskole, hvor deres prioriteringer ændrer sig?

Det åbner også spørgsmålet om, hvorvidt brobygningsinitiativer har en betydning i transitionsfasen, eller om det kun er afhængigt af den livsfase, eleverne tager hul på efter endt efterskoleophold. Forundersøgelsen peger på, at både foreningerne og efterskolerne kan spille en stor rolle for elevernes engagement, men det vil være centralt at se på, om det får betydning for elevernes livs- og fritidsvalg på længere sigt.

Idrættens efterskoleliv?

Det sidste perspektiv, der skal fremhæves her, er samspillet mellem erfaringerne fra efterskolen og valg af fremtidig idræt. Denne undersøgelse viser klart, at mange respondenter har et ønske om at tage idrætten med videre – særligt gymnastikken. Med de nuværende data kan vi ikke se, om eleverne har dyrket idræt, før de startede på efterskolen. Kun om de har gjort det i en forening. I forbindelse med en større undersøgelse kan det være interessant at se udviklingen i aktiviteter. Forstærker efterskoleopholdet elevernes engagement og eksisterende interesser og aktiviteter, eller bruger eleverne opholdet til at afprøve nye aktiviteter og til at skifte spor. Denne viden vil være interessant i forhold til effekten af brobygning både før og efter efterskolen. Vil der være forskel i idrætterne imellem, og hvordan ser det ud, når man kigger bredere på politisk engagement, kunstneriske og kreative aktiviteter eller friluftsliv?

Metodebilag

Tabel 4: Oversigt over respondenternes efterskoler

Efterskole	Pct.
Bernstorffsminde Efterskole	8,7
Staby Efterskole	5,1
Vejstrup Efterskole	5,1
Gudenaadalens Efterskole	4,8
Bjergsnæs Efterskole	4,5
Sorø Gymnastikefterskole	4,1
Ågård Efterskole	4,1
Koldingegnens Idrætsefterskole	3,9
Vesterlund Efterskole	3,7
Den Danske Design- og Håndværksefterskole i Skjern	3,5
Brøruphus Efterskole	3,1
Levring Efterskole	3,1
Hørby efterskole	3
BGI Akademiet	2,4
Dejbjerglund Efterskole	2,4
Lomborg Gymnastik- og Idrætsefterskole	2,2
Blåkilde Efterskole	2,1
Flemming Efterskole	2,1
Bøvling Idrætsefterskole	1,9
Nordfyns Efterskole	1,9
Sundeved Efterskole	1,9
Idrætsefterskolen Lægården	1,8
Aabybro Efterskole	1,8
Hammerum Fri- og Efterskole	1,5
Han Herred Efterskole	1,5
Rebild Efterskole	1,5
Ingstrup Musik- og Idrætsefterskole	1,4
Vandel Efterskole	1,4
Farsø Efterskole	1,3
Bramming Gymnastik- og Idrætsefterskole	1,2
Brejninggaard Efterskole	1,2
Broby Sportsefterskole	1,2
Himmerlands Ungdomsskole	1,2
Vivild Gymnastik- & Idrætsefterskole	1,2

Salling Efterskole	1
Vrigsted Efterskole	1
Midtfyns Efterskole	0,9
Skals Efterskole	0,9
Vedersø Idrætsefterskole	0,9
Vojens Gymnastik- Og Idrætsefterskole	0,9
Onsild Idrætsefterskole	0,6
Højer Efterskole	0,5
Gymnastikefterskolen Stevns	0,4
Sønder Felding Efterskole	0,4
Elbæk Efterskole	0,3
Bork Havn Efterskole	0,1
Vestbirk Musik- og Sportsefterskole	0,1
Ølgod Efterskole	0,1

Tabellen viser den procentvise fordeling af besvarelser fra de enkelte efterskoler

Litteratur

Rask, S., Eske, M., Petersen, F. & Hansen, K. (2022): *Danskernes motions- og sportsvaner 2020*. Aarhus: Idrættens Analyseinstitut. <https://www.idan.dk/udgivelser/danskernes-motions-og-sportsvaner-2020/>

Espersen, H.H.; Fridberg, T.; Andreasen, A.G. & Brændgaard, N.W. (2021): *Frivillighedsundersøgelsen 2020 – En repræsentativ befolkningsundersøgelse af udviklingen i danskernes frivillige arbejde*. VIVE. <https://www.vive.dk/da/udgivelser/frivillighedsundersogelsen-2020-16186/>

Videncenter

for Folkeoplysning